

În luna martie a anului 1912, în portul Neapole, în toiul descărcării unui mare transoceanic, s-a întâmplat un accident ciudat despre care ziarele au dat scris multe și înflorite articole. Deși eram pasager al *Oceaniei*, mi-a fost la fel de puțin posibil, ca și celorlalți, să fiu martor al acelui neobișnuit eveniment, deoarece s-a desfășurat în timpul nopții, când se încărcau cărbunii și se descărcau mărfurile, iar noi, pentru a scăpa de larmă și praf, am coborât cu toții pe uscat, ca să ne trecem vremea prin cafenele sau prin teatre. Totuși, sunt de părere că anumite presupuneri pe care nu le-am exprimat atunci în public cuprind în ele adeverata explicație a acelei scene emoționante și astăzi depărtarea anilor îmi îngăduie, de bună seamă, să mă folosesc de o con vorbire confidențială avută cu puțin înainte de acel straniu episod.

Când am vrut să rețin la agenția de vapoare din Calcutta, un loc pe *Oceania*, pentru reîntoarcerea în Europa, funcționarul a dat din umeri, cu părere de rău. El nu știa încă dacă ar putea să-mi asigure o cabină; pe atunci, în ajunul sezonului ploios, vaporul era întotdeauna arhiplin încă de la plecarea din Australia; trebuia să aştepte întâi telegrama din Singapore. În ziua următoare, el mă înștiința, spre bucuria mea, că ar putea să-mi rezerve un loc, dar cabină, ce-i drept, era prea puțin confortabilă, situată sub punte și în mijlocul vaporului.

Eram însă nerăbdător să mă reîntorc în țară: n-am mai stat deci mult la îndoială și am reținut locul.

Funcționarul mă informase exact. Vaporul era supraîncărcat și cabina – în proastă stare: o mică încăpere dreptunghiulară, înghesuită în apropierea mașinii cu aburi, luminată numai de ochiul tulbure al unei ferestre rotunde de sticlă. Aerul stătut și gros mirosea a ulei și mucegai: nu puteai scăpa nici o clipă de ventilatorul electric, care se rotea deasupra frunjii, zbârnâind ca un liliac de oțel înnebunit. De dedesubt, mașina gâfâia și gêmea, ca un hamal ce cără cărbunii, urcând neîncetat, greoi pe aceeași scară; de sus, se auzea mereu acel du-te-vino al pașilor de pe puntea de promenadă. De aceea, îndată ce mi-am aşezat cufărul în mucedul mormânt cu traverse cenușii, am alergat iarăși pe punte și am sorbit, ca o ambrozie, vântul dulce și fraged care sufla dinspre uscat deasupra valurilor.

Dar și puntea era ticsită, plină de gălăgie, de culori și agitație: mișuna de oameni care urcau și coborau, trăncânind neconitenit, cu febrila nervozitate a celor închiși și inactivi. Șâgalnicul ciripit al femeilor, necurmata circulație pe îngusta promenadă, unde multimea se scurgea în fața scaunelor, pălăvrăgind, pentru a se întâlni mereu în același loc, îmi făcea, nu știu cum, rău. Descoperisem o lume nouă, ale cărei imagini au năvălit peste mine, m-au covârșit și s-au cufundat una peste alta în goană furioasă. Acum, voi am să cuget la toate acestea, să limpezesc, să orânduiesc, să reconstitu lumea proaspăt întâlnită, însă aici, pe puntea aceasta năpădită de oameni, nu exista nici un minut de liniște și de răgaz. Șirurile din carte pierdeau sub umbrele trecătoare ale celor care flecăreau. Era cu neputință să fii singur, cu tine însuți, în această stradă plutitoare a vaporului, bătută de soare sau de vânt.

Timp de trei zile, am căutat zadarnic singurătatea; priveam resemnat oamenii, marea, însă marea rămânea mereu aceeași: albastră și goală; numai la apusul soarelui, ea era

împestrițată deodată cu toate culorile. Cât despre oameni, îi cunoșteam de-a binelea după trei zile. Fiecare chip îmi era familiar până la sațietate; nu mă mai irita râsul ascuțit al femeilor și nici disputa gălăgioasă a celor doi ofișeri olandezi vecini. Astfel, nu-mi rămânea decât să-mi cau un refugiu, însă cabina era încinsă și aburită; în salon, niște tinere englezoaice cântau întruna la pian valsuri sacadate. În cele din urmă, am întors cu hotărâre ordinea timpului și m-am cufundat în cabină, încă după-amiază, după ce m-am amețit întâi cu câteva pahare de bere, pentru a dormi în orele supeulelor și seratei dansante.

Când m-am trezit, în micul sicriu al cabinei totul era întunecat și înăbușit. Oprisem ventilatorul, așa că aerul gros și jilav îmi ardea tâmpalele. Simțurile îmi erau ca amortite: mi-au trebuit câteva minute, pentru a-mi da iarăși seama de timp și de loc. Oricum, era trecut de miezul nopții, căci nu auzeam nici muzica, nici târșâitul necurmat al pașilor: numai mașina, inima gâfăitoare a Leviathanului, împingând trupul părăitor al vaporului, tot mai departe, în tărâmul invizibil.

Am urcat bâjbâind spre punte. Era pustie. Și când mi-am înălțat privirea spre turnul fumegând al coșului și spre catargele strălucind fantomatic, o magică limpezime îmi pătrunse deodată în ochi. Cerul sclipea. Deși întunecat în jurul stelelor, care îl străpungeau cu albe scânteieri, el strălucea totuși. Se părea că o imensă lumină e învăluită acolo de o cortină de catifea, că stelele scliptoare ar fi niște găuri și crăpături prin care se revărsa acea limpezime de nedescris. Niciodată n-am văzut cerul ca în noaptea aceea, atât de strălucitor, de un albastru ca de oțel, atât de dur și totuși scânteietor, – picurând, susurând, șiroind de o lumină voalată ce cobora, plutitoare, din lună și din stele, părând că arde și se revarsă dintr-un focar lăuntric, misterios. Toate marginile vaporului luceau sub lună; date cu lac alb, ele contrastau cu velurul întunecat al mării. Funile, catargele, toate contururile se pierdeau în această plutitoare măreție: luminile de pe catarge

și, deasupra lor, ochiul rotund al vigiei păreau, de asemenea, că atârnă în gol – palide stele pământene printre radioasele stele ale cerului.

Drept însă, deasupra capului meu, era constelația magică a Crucii Sudului, țintuită în nemărginire cu lucitoare cuie de diamant, părând că plutește și ea; căci iluzia mișcării o dădea numai vaporul care, de asemenea unui uriaș înnotător, legănăt încetitor de respirația sa adâncă, urca și cobora mereu, înaintând prin talazurile pierdute în umbră. Stăteam și priveam în sus: îmi părea că mă aflu într-o baie în care apa cade caldă din înălțimi, numai că aici ea era lumină prelungându-mi-se albă și chiar călduță peste mâini, învăluindu-mi ușurel umerii și capul – părând că pătrunde adânc și înláuntrul meu, căci toată moleșala din mine s-a limpezit deodată. Respiram liber, purificat. Fericit, simțeam pe buze aerul ca o băutură clară – aerul fraged, filtrat, ușor îmbătător, amestecat cu miresmele roadelor, cu suflarea insulelor îndepărtate. Abia acum, pentru întâia oară de când călcasem pe scândurile vaporului, mă cuprinsese sfânta dorință a reveriei, precum și o altă dorință, mai senzuală, aceea de a-mi abandona femeiește trupul în această moliciune care mă încercuia. Voiam să mă întind, cu privirea înălțată spre albele hieroglife. Însă fotoliile de odihnă, scaunele de pe punte fuseseră strânse; n-am găsit nicăieri, pe promenada goală, un loc pentru o visătoare reculegere.

Astfel, am dibuit mai departe, apropiindu-mă cu încetul de prora vaporului, cu totul orbit de lumina desprinsă parcă din lucruri, care mă pătrundeau tot mai intens. Aproape că îmi făcea rău această albă și rece lumină a stelelor, de-o strălucire orbitală; aveam însă poftă să mă îngrop undeva în umbră, să mă pitesc pe o rogojină, să nu simt în mine, ci deasupra mea acea strălucire răsfrântă de lucruri, aşa cum se vede un peisaj dintr-o cameră întunecată. În cele din urmă, poticnindu-mă de odgoane și trecând pe lângă proptele de fier, am ajuns la bordaj și am privit în jos, cum înainta prora în întuneric și

cum lumina topită a lunii țășnea spumegând din ambele părți ale ciocului. Mereu se ridică și se adâncea plugul în neagra glie curgătoare – și simțeam toată cazna elementului înfrânat, simțeam toată voioșia puterii pământene în acest joc scânteietor. Și, în contemplare, am pierdut noțiunea timpului. Trecuse o oră de când stăteam astfel sau numai câteva minute? În sus și-n jos, mă balansa giganticul leagăn al vaporului, deasupra și în afara timpului. Simțeam numai cum mă pătrundeau oboseala, ca o voluptate. Voiam să dorm, să visez și totuși să nu mă depărtez de această magie, să nu cobor iar în sirciul meu. Fără voie, am pipăit sub mine, cu piciorul, un pachet de funii. M-am aşezat pe el, cu ochii închiși, fără să fie totuși plini de întunerici, căci strălucirea argintie șiroia peste ei și peste mine. Simțeam cum susură domol apa dedesupră și deasupra mea, în ecouri, neauzite, se revărsa puhoiul alb al lunii. Și, încetitor, murmurul acela mi se strecuă în sânge: nu mă mai simțeam pe mine însumi, nu știam dacă această suflare era a mea, dacă bătăile inimii mele erau bătăile depărtate ale inimii vaporului; curgeam, mă revărsam, dus de murmurul acesta nepotolit al universului în miez de noapte.

O tuse uscată usoară, foarte aproape de mine, mă făcu să resar. M-am trezit speriat din reveria care aproape mă îmbătase. Ochii mei, orbiți de alba lucire căzută pe pleoapele îndelung închise, clipeau drept în fața mea, în umbra bastinajului, sclipea ceva ca reflexul unor ochelari, apoi o scânteie roasă și rotundă, jăraticul unei pipe. Când m-am aşezat, rivind în jos, la ciocul înpumpat al prorei sau, în sus, spre rucea Sudului, nu-l observasem, desigur, pe acest vecin, care se buie să se fi aflat aici tot timpul, nemîșcat. Involuntar, cu nătrurile încă amorțite, am spus în germană:

– Scuzăți-mă!

– O, n-aveți pentru ce... răspunse, tot în germană, glasul întuneric.

Nu pot spune cât de stranie și de însământătoare era această mută învecinare în noapte, aproape unul lângă altul fără să ne vedem. Instinctiv, aveam impresia că omul acesta mă privea țintă, întocmai cum și eu îl fixam cu privirea: însă alba lumină scânteietoare, revărsată asupra noastră, era atât de puternică, încât nici unul dintre noi nu-l putea desluși pe celălalt decât ca pe o siluetă în umbră. Mi se părea că aud numai respirația lui și pușătul pipei.

Tăcerea era de nesuferit. Aș fi preferat să plec de-acolo, dar ar fi părut totuși prea brusc, prea neașteptat. În încurcătura mea, mi-am scos o țigără. Chibritul părăi și, timp de o secundă, lumina pâlpâi în spațiul acela îngust. Am zărit, în dosul ochelarilor, o figură străină, pe care n-o văzusem niciodată la bord, nici în vremea meselor sau pe promenadă; fie că flacăra neașteptată mi-a făcut rău la ochi, fie că am avut o halucinație, chipul acesta îmi părea grozav de răvășit, posomorât, asemenea unui duh rău. Însă, înainte de-a fi putut distinge amănuntele, întunericul înghiți iarăși trăsăturile fugări luminate; vedeam numai conturul unei siluete chircite, negre pe fond negru și, uneori, în gol, cercul roșu de foc al pipei. Nu vorbeam nici eu, nici celălalt, și tăcerea aceasta era greoaie, apăsătoare, ca aerul tropical.

În cele din urmă, nu m-am mai putut stăpâni. M-am ridicat și am spus cu politețe:

– Noapte bună.

– Noapte bună, răsunse din întuneric o voce răgușită, aspră, ruginită.

M-am îndreptat spre uscior, împiedicându-mă printre funii și macarale. Atunci răsună în urma mea un pas zorit și nesigur. Era vecinul de adineauri. M-am oprit fără să vreau. El nu veni chiar lângă mine; simteam, prin beznă, în felul cum mergea, ceva ca o teamă și ca o apăsare.

– Scuzăți-mă, spuse el repede, dacă vă adresez o rugămintă. Eu... eu... Se bâlbâia. De încurcat ce era, nu putea vorbi fluent. Eu... am motive particulare... cu totul personale, de a

mă retrage... un doliu... evit societatea pe bord... Nu mă gândești la dumneavoastră... nu, nu... Aș vrea numai să vă rog... M-ați îndatora foarte mult, dacă nu veți spune nimănuil de pe vapor despre aceasta... că m-ați văzut aici... Există, ca să zic așa, motive particulare care mă împiedică acum să merg printre oameni... da... acum... mi-ar fi penibil dacă veți pomeni că o persoană, aici, noaptea... că eu... Si iarăși se făstăci.

L-am scos repede din încurcătură, grăbindu-mă să-l asigur că-i voi îndeplini dorința. Ne-am strâns mâna. M-am înapoiat apoi în cabina mea și m-am cufundat într-un somn greoi, ciudat de neliniștit și plin de viziuni încâlcite.

Mi-am ținut făgăduiala și n-am povestit nimănuil de la bord despre strania întâlnire, cu toate că tentația nu era tocmai mică. Într-o călătorie pe mare, lucrul cel mai mărunt devine un eveniment: o corabie la orizont, un delfin sărind din apă, descoperirea unui flirt nou, o glumă frivolă. Pe lângă aceasta, mă chinuia curiozitatea, voi am să afli mai multe despre acest pasager neobișnuit; am cercetat lista călătorilor, spre a găsi un nume ce ar putea fi al lui; am observat pe rând oamenii, întrebându-mă care din ei putea fi în legătură cu dânsul; eram stăpânit toată ziua de o nervozitate plină de nerăbdare; abia așteptam seara, să văd dacă nu-l voi întâlni iarăși. Chestiunile psihologice, cele enigmatice au asupra mea un fel de putere nelinișitoare, îmi stârnesc arzătoarea dorință de-a afla legăturile ascunse, iar oamenii ciudați pot, prin simpla lor prezență, să dezlănțuie în mine pasiunea voinței de a cunoaște, care nu e mai puțin intensă decât pasiunea posedării la o femeie. Ziua îmi păru lungă și mi se fărâmăgoală printre degete. M-am culcat devreme, știam că mă voi deștepta de la miezul nopții, că voi fi trezit de această întâmplare care mă preocupa.

Și într-adevăr: m-am trezit la aceeași oră ca și în ajun. Pe cadranul fosorescent al ceasornicului meu, cele două arătătoare

erau unite într-o singură trăsătură luminoasă. Am ieșit repede din cabina înăbușitoare, în noaptea și mai înăbușitoare.

Stele străluceau ca și ieri, revărsând o lumină difuză asupra vaporului. În înaltul cerului, ardea Crucea Sudului. Totul era ca în ajun – la tropice, zilele și nopțile seamănă între ele mai mult decât în sferele noastre – numai că din mine dispăruse acea plutire, acea visătoare legănare de ieri. Ceva mă atrăgea, mă tulbura și știam încotro eram atras: spre negrele funii de la carenă, să văd dacă omul acela misterios ședea iar acolo, nemîșcat. De sus, de undeva răsună clopotul vaporului. Aceasta mă împinsese înapoi. Pas cu pas, m-am lăsat dus, fără să vreau, și totuși atras. Nici nu ajunsescem bine la meterez, că se ivi deodată ceva ca un ochi roșu: pipa. Așadar, el ședea acolo.

Involuntar m-am dat înapoi de spaimă și am rămas pe loc. În clipa următoare, eram gata să plec. Atunci, ceva se mișcă în umbră; cineva se ridică, făcu doi pași și, deodată, auzii în fața mea glasul lui, politicos și stânjenit:

– Scuzați-mă, spuse el. Dumneavoastră ați vrut, de bună seamă, să vă reluați locul și am impresia că ați dat înapoi când m-ați văzut. Vă rog, așezați-vă aici, eu voi pleca acum.

Din partea mea, m-am grăbit să-i spun să rămână: m-am dat înapoi numai ca să nu-l deranjez.

– Nu mă deranjați deloc, spuse el cu oarecare amărăciune, dimpotrivă, sunt bucuros să nu fiu singur, căcar o dată. N-am rostit nici un cuvânt de zece zile... de fapt, de ani de zile... și asta e atât de greu de îndurat... e înăbușitor să păstrezi totul în tine... Nu mai pot sta în cabină, în acest... în acest sicriu... nu mai pot.... și nu pot suporta nici oamenii, pentru că ei râd toată ziua... Asta nu pot suporta acum... îi aud până în cabină mea și îmi astup urechile... desigur, ei nu știu că... nu, ei nu știu deloc... și apoi, ce le pasă străinilor. Se opri iarăși. Apoi, spuse deodată, repede: Dar nu vreau să vă inopertunez... iertați-mi trăncăneala.

Se înclină și vru să plece. Eu însă i-am replicat stăruitor:

– Nu mă inopertunați deloc. Sunt și eu bucuros să pot schimba aici, în liniște, câteva cuvinte... Luăți o țigară?

Luă una. I-am aprins-o. Chipul lui se văd din nou pâlpâitor, pe fond negru, însă întors de astă dată în întregime spre mine: dinapoia ochelarilor, ochii săi îmi cercetă figura, lacomi și cu un fel de violență delirantă. Mă străbătu un fior. Presimteam că omul acesta voia să vorbească și că trebuia să vorbească. Și mai știam că eu trebuia să tac, pentru a-l ajuta.

Ne-am așezat. Se afla acolo un al doilea scaun pe punte, pe care mi-l oferi. Țigările noastre scânteau; după felul cum vârful luminos al țigării sale juca neliniștit în umbră, mi-am dat seama că mâna îi tremura. Am tăcut însă; tăcu și el. Apoi, mă întrebă deodată, încet:

– Sunteți tare obosit?

– Nu, deloc.

Glasul din întuneric ezită iarăși:

– Aș vrea să vă întreb ceva... adică, aș vrea să vă povestesc ceva. Știu, știu cât e de absurd să mă adresez celei dintâi persoane care mă întâlnește, însă... sunt... sunt într-o cumplită stare sufletească... mă aflu într-o situație când trebuie neapărat să vorbesc cu cineva... altfel, sunt pierdut... Veți înțelege acesta când... da, după ce vă voi povesti totul... Știu că nu mă puteți ajuta... dar sunt bolnav de atâta tăcere... Și un bolnav e întotdeauna ridicol față de alții...

L-am întrerupt și l-am rugat să nu se mai chinuiască, îmi putea povesti, dacă voia... Firește, nu-i puteam făgădui nimic, dar era datoria oricui să se arate binevoitor. Când vezi pe cineva în mare strămoare, e de la sine înțeles că ai datoria să-i vii în ajutor...

– Datoria... de a se arăta binevoitor... datoria de a încerca... Așadar, credeți și dumneavoastră că există datoria... datoria de a se arăta binevoitor...

Spuse de trei ori fraza. Acest fel stupid și îndărjit de a repeta cuvintele mă înfiora. Oare omul acesta era nebun? Era beat?